

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Пенка Димитрова Шишманова*
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Научна специалност „Политическа икономия“

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Политическа икономия (Микроикономика и макроикономика)“ в УНСС*

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №3041/02.10.2025 г. на Заместник-ректора по научноизследователската дейност на УНСС

Автор на дисертационния труд: *Петър Младенов Пиперков*
Тема на дисертационния труд: *Икономически кризи в България: идентификация и типологизация (1990 – 2020)*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономикс“, *Общикономически факултет* на УНСС по научна специалност „Политическа икономия (Микроикономика и макроикономика)“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС №987/12.04.2022 г. Обучението се осъществява в *задочна* форма и е определен период от 22.03.2022 – 22.03.2026 г.

Петър Младенов Пиперков е роден на 17.02.1985 г. Завършва средно образование през 2004 г. в Националната финансово-стопанска гимназия - гр. София, където придобива професионална квалификация „Счетоводител“, втора степен. Същата година е приет като студент в специалност „Международни икономически отношения“ на УНСС. До края на обучението си в бакалавърската степен през 2008 г., той завършва и втора специалност „Счетоводство“. След това продължава обучението си в УНСС и през 2011 г. се дипломира като магистър по специалност „Публични финанси“. През 2022 г. е зачислен в докторантура.

Още след завършване на бакалавърското си обучение, П. Пиперков започва практическа дейност в сферата на счетоводството, където работи до момента и има над 17 години трудов стаж. Конкретните му ангажименти са свързани със счетоводно обслужване и финансови консултации. Владее немски и английски езици и притежава много добри компютърни умения. Автор е на шест научни публикации, три от които са от периода преди докторантурата, което показва подчертан интерес към научноизследователската дейност.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 227 страници и в структурно отношение включва: увод, изложение в две глави, заключение, приложения, използвана литература. Библиографската справка съдържа 240 източника, в т.ч. 66 на кирилица, 160 на латиница и 14 източника на статистическа информация, което показва (а впоследствие се потвърждава и в текста) много добро познаване на литературата и изследванията по разглеждания проблем. В основния текст от 200 страници са представени 18 таблици и 34 фигури, чрез които се осигурява подходяща визуализация на анализирания процес.

Избраната тема е актуална, предвид зачестилите напоследък икономически сътресения в световната и националната икономика. Поради влиянието на множество взаимосвързани фактори, кризисните процеси се проявяват с нарастваща сложност и динамика, което изправя социално-икономическата система пред сериозни предизвикателства. Това налага задълбочен анализ и преосмисляне на съществуващите концепции за икономическите кризи и усъвършенстване на механизмите за тяхното управление с цел постигане на устойчив растеж.

Обектът на изследването е широко формулиран и е насочен към *„българската икономика, анализирана на база динамиката на основни икономически показатели в през периода 1990-2020 г.“*. В съответствие с това и предметът на изследването е с разширен обхват – *„икономическите кризи в България през този тридесетгодишен период“*. Дисертационната теза, опирайки се на утвърдени теоретични постановки, акцентира върху идеята, че *„икономическите кризи (и в частност в България през периода 1990-2020 г.) са комплексни многомерни явления, които имат както екзогенен, така и ендогенен характер. Причините за тях са разнообразни фактори в икономическите отношения, които определят тяхната взаимозависимост, вид и същност“*.

Формулировката на изследователската цел е изчерпателна, но малко се утежнява от декомпозирането ѝ в три взаимосвързани аспекта, които до

голяма степен припокриват съдържанието на дефинираните пет научни задачи.

Дисертационният труд е логически добре построен на основата на дедуктивния подход и има сравнително балансирана структура. Зададена е методологична рамка, която определя избора на различни теоретични концепции и модели на изследване на икономическите кризи и осигурява стабилна основа на последващия емпиричен анализ за проявлението им в България.

В *първа глава* е представен теоретичният фундамент на изследването. Направен е изчерпателен и задълбочен критичен анализ на съществуващите възгледи за произхода и естеството на икономическите кризи, като се изследват и съпоставят ортодоксални и неортодоксални подходи. На тази основа авторът аргументирано доказва, че кризите могат да се разглеждат и като самостоятелно явление, което не се вписва в традиционния модел на икономическия цикъл. Предвид това той предлага собствен вариант на дефиниция на икономическите кризи, адаптиран към целите на дисертационното изследване. Детайлно са разгледани и систематизирани видовете икономически кризи, съобразно различни критерии и подходи в икономическата теория и практика. Проучени са основните практико-теоретични модели за изследване на икономическите кризи и на тази база е конструиран комплекс от показатели за тяхното идентифициране.

Разработеният инструментариум намира успешно приложение във *втора глава*, където е апробиран върху българската действителност. Избран е достатъчно продължителен период за изследване на кризисните процеси, което показва стремежа на автора да разгледа цялостно и в динамика проблема и да осигури по-голяма достоверност на направените изводи. Разделянето на два подпериода (не само поради методологически особености) и дезагрегирането на подбраните показатели на такива от реалния и от финансовия сектор, подсилват дълбочината на извършения анализ. Получените резултати представят спецификите на българската икономика и очертават наличието на множество и взаимосвързани икономически кризи, концентрирани предимно в първия подпериод. Тяхното съществуване в голяма степен се обяснява с наследените от плановото стопанство неравновесия и диспропорции. Проследявайки динамиката на основните макроикономически показатели през втория подпериод, авторът установява прояви на краткотрайни и на хронични икономически кризи, които обосновава с влиянието както на вътрешни, така и на външни фактори.

Заключението обобщава направените теоретични и емпирични изследвания в двете глави и ги обвързва с изпълнението на поставените научни задачи, които смятам че са успешно реализирани. С това е постигната и заложената изследователска цел. На базата на получените резултати авторът формулира конкретни насоки и мерки за подобряване на ефективността на фискалната и монетарната политика по отношение на кризисните прояви в икономиката. Предвид възприетите ограничения в дисертационната работа, са заявени намерения за продължаване и разширяване на изследването.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В рецензирания дисертационен труд са постигнати следните научни резултати:

- Систематизирани са и са оценени основните схващания и теории за икономическите кризи и техните характеристики;
- Обогатено е разбирането за същността на икономическите кризи и е формулирана разширена дефиниция в контекста на настоящото изследване;
- Разработена е критериална система за идентифициране и класифициране на икономическите кризи на основата на подбрани макроикономически и финансови показатели;
- Извършен е дескриптивен и каузален анализ на развитието на българската икономика за дълъг времеви период и са идентифицирани икономически кризи с различна обусловеност, проявление, продължителност и последици;
- Подчертан е комплексният характер на кризите в България, както и тяхната специфика съобразно особеностите на икономическото развитие на страната през анализирания три десетилетия;
- Обоснована е устойчивостта на резултатите от изследването, в т.ч. прогностичния потенциал на конструираната система от показатели, и са изведени възможностите за подобряване на националната икономическа политика в посока превенция и ограничаване на кризисните явления.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам формулираните от автора приноси моменти в дисертационното изследване, като според мен, към тях трябва да се включат и постигнатите теоретични резултати, които също имат приносен характер. В този смисъл основните приноси в дисертационния труд биха могли да се структурират по следния начин:

- Научно-теоретични
 - обогатяване на теоретичното знание чрез направения синтез на ортодоксални и неортодоксални подходи за обяснение на кризисните процеси в икономиката;
 - извеждане на собствена, по-конкретизирана дефиниция за икономическите кризи, базирана на теорията за сложните системи и на наличното теоретично знание;
- Методологични
 - систематизиране на видовете кризи на основата на комплексен критерий, отразяващ взаимовръзката между финансовия и реалния сектор;
 - създаване на система от показатели за идентифициране и изследване на икономическите кризи;
- Научно-приложни
 - извършено цялостно изследване на икономическите кризи в България за тридесетгодишен период, включващо тяхната идентификация и класификация.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертацията са реализирани шест публикации, в т.ч. 4 научни доклада и 2 статии. Те са публикувани на български език в сборници от научни конференции и списания, издавани от УНСС и ИУ-Варна. Посочените публикации са свързани с тематиката на дисертационното изследване и свидетелстват за популяризирането на важни негови аспекти сред научната общност в страната.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в достатъчен обем (52 страници, заедно със съпътстващите документи) и отразява коректно съдържанието на дисертационната разработка. Следвайки нейната логика, в него са изложени основните авторови идеи и постигнатите резултати, а на тази база са изведени и главните приноси моменти.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Наред с отчетените положителни страни, по дисертационния труд могат да се направят някои критични бележки и препоръки:

- Широкото дефиниране на обекта и предмета, макар че задава гъвкави рамки на изследването, се нуждае от конкретизация и евентуално реструктуриране. По мое мнение, сегашната формулировка на предмета е по-подходяща за обект на

- изследването, докато предметът може да се насочи към разпознаването, характеристиката и класификацията на икономическите кризи;
- Тезата съдържа популярни постановки и се нуждае от прецизиране и по-ясен фокус, с което да подчертае оригиналността на изследването;
 - На места в теоретичната част на изложението има твърде подробни обяснения на популярни концепции (например, при ортодоксалните теории, категоризацията на икономическите кризи), което не е необходимо при такъв вид разработка. Това е част от предварителната работа на докторанта, когато навлиза по-дълбоко в проблема и иска да си изясни нещата, преди да продължи с конкретното изследване;
 - Въпреки направеното уточнение в дисертацията (на с. 103), остава усещането за противоречие между посочения комплексен характер на кризите и приложния едномерен подход за тяхното идентифициране. Разработената от автора матрица от показатели представлява много добър аналитичен инструмент, чиито възможности биха могли да бъдат използвани по-пълно и многопластово във втора глава, за да направят анализа и изводите по-убедителни.

Посочените критични бележки не омаловажават качествата на дисертационната разработка, а целят да насочат вниманието на автора към аспекти, които да усъвършенства в бъдещите си научни изследвания.

По време на защитата би било интересно дисертантът да отговори на следния *въпрос*: защо при анализа на производствената криза се акцентира само върху индустриалното (промишленото) производство, без да се отчитат аграрния и обслужващия сектор, при положение че макроикономическият подход разглежда производството като процес на създаване на стоки и услуги във всички сектори?

8. Заключение

Като цяло, дисертацията представлява логически издържано и завършено научно изследване, посветено на важен икономически и социален проблем. Чрез нея авторът се представя като изследовател, който познава в дълбочина разглежданата тематика, творчески интерпретира съществуващите тези и резултати, демонстрира много добри аналитични умения и способности за обобщения, изводи и препоръки.

В заключение смятам, че дисертационният труд „Икономически кризи в България: идентификация и типологизация (1990 – 2020)“

отговаря на утвърдените изисквания и притежава множество теоретико-приложни достойнства, което ми дава основание убедено да заявя **положителното** си становище относно присъждането на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Политическа икономика (Микроикономика и макроикономика)” на Петър Младенов Пиперков.

31.10.2025 г.
гр. Свищов

Подпис:
/проф. П. Шишманова/

REVIEW

By:

Prof. Dr. Penka Dimitrova Shishmanova

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Scientific field: “Political Economy”

Regarding:

Doctoral dissertation submitted for the award of the educational and scientific degree “Doctor” in the scientific field “Political Economy (Microeconomics and Macroeconomics)” at UNWE.

Grounds for presenting the review: participation in the scientific jury for the defense of the doctoral dissertation in accordance with Order №3041/02.10.2025 of the Vice-Rector for Research at UNWE.

Author of the dissertation:

Petar Mladenov Piperkov

Title of the dissertation:

Economic Crises in Bulgaria: Identification and Typologization (1990–2020)

1. Information about the PhD candidate

The PhD candidate was enrolled in the doctoral program in the Economics Department, Faculty of General Economics at UNWE, in the scientific specialty “Political Economy (Microeconomics and Macroeconomics)” in accordance with Order №987/12.04.2022 of the Rector of UNWE. The form of study is part-time for the period 22.03.2022 – 22.03.2026.

Petar Mladenov Piperkov was born on 17.02.1985. He completed secondary education in 2004 at the National School of Finance and Business in Sofia, where he obtained the professional qualification “Accountant”, second degree. In the same year, he was admitted to the specialty “International Economic Relations” at UNWE. By the end of his bachelor’s studies in 2008, he also completed a second specialty, “Accounting”. He continued his studies at UNWE and in 2011 graduated with a master’s degree in “Public Finance”.

Immediately after completing his bachelor’s studies, P. Piperkov began practical work in the field of accounting, where he continues to work to this day, with more than 17 years of professional experience. His work is related to accounting services and financial consulting. He speaks German and English and has very good computer skills. He is the author of six scientific publications, three of which were produced before his doctoral studies, demonstrating a clear interest in research activity.

2. General characteristics of the dissertation

The dissertation is 227 pages in total and structurally includes: introduction, exposition in two chapters, conclusion, appendices, and references. The bibliography contains 240 sources, including 66 in Cyrillic, 160 in Latin script, and 14 sources of statistical information, which demonstrates (and is further confirmed in the text) very good knowledge of the literature and research on the examined problem. The main text of 200 pages includes 18 tables and 34 figures, providing appropriate visualization of the analyzed processes.

The chosen topic is relevant, given the increasingly frequent economic disturbances in the global and national economies. Due to the influence of numerous interrelated factors, crisis processes manifest with increasing complexity and dynamics, confronting the socio-economic system with serious challenges. This necessitates in-depth analysis and reconsideration of existing concepts of economic crises and improvement of mechanisms for managing them in order to achieve sustainable growth.

The object of the study is broadly defined and is directed toward “the Bulgarian economy, analyzed on the basis of the dynamics of key economic

indicators for the period 1990–2020.” Correspondingly, the subject of research also has an extended scope – “the economic crises in Bulgaria during this thirty-year period.” The dissertation thesis, relying on established theoretical principles, emphasizes the idea that “economic crises (including those in Bulgaria during 1990–2020) are complex multidimensional phenomena that have both exogenous and endogenous characteristics. Their causes arise from various factors in economic relations, which determine their interdependence, nature, and essence.”

The formulation of the research objective is comprehensive, but becomes somewhat heavy due to its decomposition into three interrelated aspects, which to a large extent overlap with the five defined research tasks.

The dissertation is logically structured on the basis of a deductive approach and has a relatively balanced structure. A methodological framework is set, which determines the selection of various theoretical concepts and models for studying economic crises and provides a stable basis for the subsequent empirical analysis of their manifestation in Bulgaria.

In Chapter One, the theoretical foundation of the research is presented. A thorough and in-depth critical analysis of existing views on the origin and nature of economic crises is made, comparing orthodox and heterodox approaches. On this basis, the author convincingly demonstrates that crises may be viewed as an independent phenomenon that does not fit into the traditional model of the economic cycle. Accordingly, the author proposes his own definition of economic crises, adapted to the goals of the dissertation. The types of crises are examined and systematized according to various criteria and approaches in theory and practice. Major practical-theoretical models for studying economic crises are compared, and based on them, a set of indicators for their identification is constructed.

The developed analytical toolkit is applied in Chapter Two, where it is tested on Bulgarian economic reality. A sufficiently long period is selected for analyzing crisis processes, which demonstrates the author’s effort to examine the problem comprehensively and dynamically and to ensure greater reliability of the conclusions. The division into two sub-periods (not only due

to methodological considerations) and the disaggregation of selected indicators into those from the real and from the financial sector strengthen the depth of analysis. The results highlight the specifics of the Bulgarian economy and reveal the existence of multiple interrelated economic crises, concentrated mainly in the first sub-period. Their existence is largely explained by imbalances and disproportions inherited from the centrally planned economy. Tracking the dynamics of key macroeconomic indicators in the second sub-period, the author identifies manifestations of short-term and chronic economic crises, conditioned by both internal and external factors.

The conclusion summarizes the theoretical and empirical studies in both chapters and links them to the fulfillment of the research tasks, which I believe are successfully accomplished. Thus, the research objective is met. Based on the results obtained, the author formulates specific directions and measures for improving the effectiveness of fiscal and monetary policy concerning crisis manifestations in the economy. Given the limitations adopted in the dissertation, intentions for continuation and expansion of the research are stated.

3. Evaluation of the scientific and applied results

The dissertation achieves the following scientific results:

- Systematization and evaluation of the main views and theories of economic crises and their characteristics;
- Enrichment of the understanding of the essence of economic crises and formulation of an expanded definition in the context of the study;
- Development of a criterion-based system for identifying and classifying economic crises based on selected macroeconomic and financial indicators;
- Descriptive and causal analysis of the development of the Bulgarian economy over a long period and identification of economic crises with different causes, manifestations, durations, and consequences;

- Emphasis on the complex nature of crises in Bulgaria and their specificity in accordance with the characteristics of the country's economic development during the analyzed period;
- Justification of the sustainability of the research results, including the predictive potential of the constructed indicator system, and derivation of opportunities for improving national economic policy toward preventing and limiting crisis phenomena.

4. Evaluation of the scientific and applied contributions

I accept the contributions formulated by the author in the dissertation, and I believe that the achieved theoretical results also possess contributory value. In this sense, the main contributions may be structured as follows:

- Scientific-theoretical contributions:
 - Enrichment of theoretical knowledge by synthesizing orthodox and heterodox approaches to explaining crisis processes;
 - Formulation of an original, more specific definition of economic crises, based on complex-systems theory and the existing theoretical knowledge;
- Methodological contributions:
 - Systematization of crisis types on the basis of a complex criterion reflecting the interrelationship between the financial and real sectors;
 - Creation of a system of indicators for identifying and studying economic crises;
- Scientific-applied contributions:
 - A comprehensive study of economic crises in Bulgaria over a thirty-year period, including their identification and classification.

5. Evaluation of the publications related to the dissertation

Six publications have been produced on the topic of the dissertation, including four scientific conference papers and two articles. They were published in Bulgarian in conference proceedings and journals issued by UNWE and the

University of Economics – Varna. These publications are related to the dissertation topic and demonstrate dissemination of the research results within the scientific community.

6. Evaluation of the Author's Abstract

The Author's Abstract is of sufficient length (52 pages including accompanying documents) and accurately reflects the content of the dissertation. Following its logic, the main ideas and results are presented, and on this basis, the key contributions are formulated.

7. Critical remarks, recommendations, and questions

Alongside the positive aspects noted, several critical observations and recommendations can be made:

- The broad definition of the object and subject, while providing flexible boundaries for the research, requires clarification and possible restructuring. In my opinion, the current formulation of the subject is more appropriate as the object of research, whereas the subject should focus on the identification, characterization, and classification of economic crises;
- The dissertation thesis contains generally known theoretical statements and therefore requires further precision and clearer focus in order to emphasize the originality of the research;
- In some places in the theoretical part, there are overly detailed explanations of widely known concepts (for example, orthodox theories and classifications of economic crises), which is not necessary for this type of research work. Such elaboration is part of the preliminary work that helps the doctoral student gain deeper understanding before proceeding to the specific research analysis;
- Despite the clarification provided in the dissertation (p. 103), there remains a sense of inconsistency between the stated complex nature of crises and the one-dimensional approach used for their identification. The indicator matrix developed by the author is a very good analytical tool whose potential could be used more fully and in a more layered manner in Chapter Two, in order to make the analysis and conclusions more convincing.

These remarks do not diminish the qualities of the dissertation, but are intended to direct the author's attention to aspects that may be improved in future scientific research.

During the defense, it would be of interest for the candidate to answer the following question: Why does the analysis of the production crisis focus only on industrial production, without taking into account the agricultural and service sectors, given that the macroeconomic approach considers production as the creation of goods and services in all sectors?

8. Conclusion

Overall, the dissertation represents a logically coherent and completed scientific study dedicated to an important economic and social problem. The author demonstrates deep knowledge of the subject, creatively interprets existing theses and research results, and shows excellent analytical skills and the ability to generalize, draw conclusions, and formulate recommendations.

I conclude that the dissertation “Economic Crises in Bulgaria: Identification and Typologization (1990–2020)” meets the established academic requirements and possesses significant theoretical and applied merits, which gives me reason to express a positive opinion regarding the awarding of the educational and scientific degree “Doctor” in the scientific specialty “Political Economy (Microeconomics and Macroeconomics)” to Petar Mladenov Piperkov.

31.10.2025

Signed:

Svishtov

/Prof. P. Shishmanova/